

Högsta domstolen
Box 2066
103 12 Stockholm

AAR m.fl. ./ riksåklagaren ang. grovt olaga hot, m.m.

(Hovrätten för Västra Sveriges dom den 4 februari 2022 i mål B 2807-21)

Riksåklagaren har förelagts att svara skriftligen på överklagandena. Svaret ska särskilt avse frågan om tillämpningen av 29 kap. 2 § 10 brottsbalken.

Jag vill anföra följande.

Inställning

Jag bestrider ändring av hovrättens dom. Jag avstyrker prövningstillstånd.

Bakgrund

AAR och **AR** har båda dömts för misshandel och grovt olaga hot begångna tillsammans och i samförstånd med varandra och ytterligare gärningspersoner mot samma målsägande (åtalspunkten 1).

AR har på samma tid och plats dömts för misshandel av ytterligare en målsägande (åtalspunkten 3).

Tingsrätten bestämde påföljden för **AAR** till fängelse ett år och för **AR** till fängelse ett år och två månader.

Enligt hovrätten är straffvärdet av gärningen under åtalspunkten 1 högre än vad tingsrätten kommit fram till. Detta då brottsligheten mot målsäganden under denna åtalpunkt utförts av flera gärningspersoner och varit planerad.

Hovrätten, som även fann det bevisat att det funnits ett sådant hedersmotiv bakom gärningarna som särskilt ska beaktas vid bedömningen av straffvärdet, bestämde påföljden för **AAR** till fängelse i ett år och fyra månader och för **AR** till fängelse ett år och sex månader.

Överklagandena till Högsta domstolen

AAR yrkar att åtalet och målsägandens skadeståndstalan ska ogillas eller att fängelsestraffet ska sättas ned.

AR yrkar att åtalet och målsägandenas skadeståndstalan ska ogillas eller att fängelsestraffet ska sättas ned.

Båda gör, såvitt nu är ifråga, gällande att det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att Högsta domstolen prövar tillämpligheten av 29 kap. 2 § 10 brottsbalken. Det görs också gällande att det finns synnerliga skäl för en sådan prövning.

Grunderna för min inställning

Enligt 29 kap. 2 § 10 brottsbalken ska som försvårande omständigheter vid bedömningen av straffvärdet, vid sidan av vad som gäller för varje särskild brottstyp, särskilt beaktas om ett motiv för brottet varit att bevara eller återupprätta en persons eller familjs, släkts eller annan liknande grupps heder.

Den nu aktuella försvårande omständigheten infördes genom en lagändring som trädde ikraft den 1 juli 2020 (SFS 2020:349). Enligt bestämmelsen ska det beaktas som försvårande vid bedömningen av straffvärdet om ett motiv för brottet varit att bevara eller återupprätta en persons eller familjs, släkts eller annan liknande grupps heder. Bestämmelsen syftar till att förtydliga och markera att brott med hedersmotiv har ett högre straffvärde än likartad brottslighet som inte har ett sådant motiv. Hedersmotivet behöver inte ha varit det enda eller ens det huvudsakliga motivet för brottet för att bestämmelsen ska kunna tillämpas, det räcker att ett motiv för brottet har varit hänförligt till heder. (Prop. 2019/20:131 s. 104 f.)

Med heder avses enligt motiven en sådan kollektivt präglad heder som kännetecknas av starka patriarkala eller heteronormativa föreställningar och att familjens eller släktens anseende, ställning eller liknande är beroende av de individuella medlemmarnas handlande, t.ex. kvinnliga familjemedlemmars kyskhet och oskuld samt deras faktiska och påstådda beteende i förhållande till sådana ideal. (A. prop. 104.)

Det ska för det första vara fråga om en persons eller familjs eller släkts heder. Fall då det endast är en enskild persons uppfattade heder i en grupp som anses påverkad och som har föranlett brottsligheten – det kan t.ex. vara fråga om ett familjeöverhuvuds anseende – omfattas alltså. Även fall där en person begår brott för att personen i fråga anses som bärare av en familjs eller släkts heder omfattas. Ett sådant fall kan t.ex. vara att ett brott med hedersmotiv begås av pappan för att dottern i familjen anses ha kränkt släktens heder, som pappan är bärare av. (A. prop. s. 104.)

Begreppen familj eller släkt avses i vid bemärkelse och kan alltså avse såväl nära familjemedlemmar som mer avlägsna släktingar. Vidare omfattas annan liknande grupps heder. Härmed avses andra med familjen eller släkten jämförbara kollektiv som i formell mening inte utgör familj eller släkt, men som betraktas som familj eller släkt, t.ex. klaner. Det är alltså inte ett krav att det finns ett släktskap i gruppen, men avsikten är inte att träffa grupper eller

sammanslutningar som inte kan likställas med familj eller släkt, t.ex. kriminella nätverk. (A. prop. s. 104.)

Den persons, familjs, släkts eller grupps heder som motivet knyter an till behöver inte vara gärningsmannens egen. Inte heller i de fall då brottet har begåtts för att bevara eller återupprätta en enskild persons heder behöver det vara fråga om gärningsmannens egna anseende. Av lagtexten framgår därför att det räcker att det är fråga om en persons eller familjs, släkts eller annan liknande grupps heder. Genom formuleringen bevara eller återupprätta träffas såväl brott vilka begås för att motverka att hedern skadas eller förloras som brott vilka begås när hedern redan anses skadad eller förlorad, dvs. i efterhand i syfte att återupprätta en persons eller familjs, släkts eller annan liknande grupps anseende. (A. prop. s. 104-105.)

Min bedömning

Hovrätten har genom en utförlig prövning av åklagarens bevisning funnit det utrett att de tilltalade ska dömas för de brott som även tingsrätten funnit styrkta och att de ska rubriceras som tingsrätten bestämt.

När det gäller påföljden har hovrätten kommit fram till att straffvärdet är högre än vad tingsrätten ansett. Enligt hovrätten är straffvärdet högre, dels på grund av att brottet varit planerat och begåtts av flera gärningspersoner tillsammans och i samförstånd, dels på grund av att brottet varit hedersrelaterat.

Mot denna bakgrund har hovrätten för var och en av de tilltalade dömt ut ett fängelsestraff som är fyra månader högre än det som tingsrättens bestämt.

Hovrätten har angående frågan om hedersmotiv uttalat följande (domen s. 12 f.).

Åklagaren har även i hovrätten påstått att motivet för brottsligheten mot AAS var hedersrelaterat. Frågan är därför om åklagaren har bevisat att AAR och AAR hade ett sådant motiv till gärningarna.

Som försvårande omständigheter vid bedömningen av straffvärdet ska särskilt beaktas om ett motiv för brottet varit att bevara eller återupprätta en persons eller familjs, släkts eller annan liknande grupps heder (se 29 kap. 2 § 10 brottsbalken). Av förarbetena till bestämmelsen framgår att med heder avses en sådan kollektivt präglad heder som kännetecknas av starka patriarkala eller heteronormativa föreställningar och att familjens eller släktens anseende, ställning eller liknande är beroende av de individuella medlemmarnas handlande; t.ex. kvinnliga medlemmars kyskhets och oskuld samt deras faktiska och påstådda beteende i förhållande till sådana ideal. De patriarkala föreställningarna tar sig uttryck i kontroll av flickor och kvinnor som sträcker sig från begränsningar i vardagen rörande klädsel, rörelsefrihet och umgänge till begränsningar i val av utbildning, arbete, äktenskap och äktenskapsskillnad. Hedersmotivet behöver inte ha varit det enda eller ens det

huvudsakliga motivet för brottet för att bestämmelsen ska bli tillämplig. (Se prop. 2019/20:131 s. 104.)

I enlighet med vad hovrätten funnit är det utrett att upprinnelsen till händelserna som omfattas av åtalet var AASs tidigare kontakter och relation med AARs och ARs syster. Visserligen har AAS också berättat att AR varit intresserad av en annan kvinna som han själv hade kontakt med. Han har dock också sagt att AAR i telefonkontakt före händelsen ifrågasatt hans kontakter med systemen. Detta vinner stöd av vad AAS uppgett till AA, vars uppgifter det saknas anledning att ifrågasätta. Även SS har i sitt förhör uppgett att hon fått uppfattningen att sammanträffandet avsåg heder och hon har dessutom vittnat om att någon skrek ”varför pratar du så om min syster” vid tillfället. Under dessa förhållanden har åklagaren bevisat att det funnits ett sådant hedersmotiv bakom gärningarna som särskilt ska beaktas vid bedömningen av straffvärdet.

Jag instämmer i hovrättens bevisvärdering och i de övriga bedömningar hovrätten gjort. Enligt min uppfattning bör hovrättens domslut fastställas.

Prövningstillstånd m.m.

Av 54 kap. 10 § rättegångsbalken följer att prövningstillstånd får meddelas endast om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen (prejudikatdispens) eller om det finns synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att domvillan förekommit eller att målets utgång i hovrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag (extraordinär dispens).

För prejudikatdispens krävs att ett avgörande av Högsta domstolen får generell betydelse för bedömningen av framtida mål som innehåller liknande frågeställningar. Den enskildes intresse av att få till stånd en prövning i Högsta domstolen kan alltså inte föranleda prövningstillstånd på denna grund (se Fitger m.fl., Rättegångsbalken m.m. [version 92, 3 juni 2022, JUNO], kommentaren till 54 kap. 10 §).

I den lista över prioriterade prejudikatfrågor som riksåklagaren varje år tar fram i samarbete med Åklagarmyndighetens utvecklingscentrum (UC) och Ekobrottsmyndigheten, finns under rubriken Ny lagstiftning den aktuella bestämmelsen antecknad som ett område där utvecklingen av praxis ska bevakas.

Jag har inför avgivande av svarsskrivelsen inhämtat synpunkter från UC som har i uppdrag att bevaka rättsutvecklingen, framförallt när det gäller hovrättspraxis. Enligt UC är det svårt att få någon helhetsbild av hur underrättspraxis i nu aktuellt avseende utvecklats sedan lagstiftningen trädde ikraft. Det vore därför värdefullt att Högsta domstolen prövar ett mål där denna straffskärpningsregel är aktuell. Enligt UC är nu aktuellt mål emellertid inte lämpligt för en prövning i Högsta domstolen, då de frågor som försvaret lyfter i första hand är rena bevisvärderingsfrågor.

Jag instämmer i UCs uppfattning och vill för egen del tillägga att jag heller inte kan se att målet lämpar sig för att, med utgångspunkt i vad hovrätten funnit utrett angående hedersmotivet, pröva hur stort genomslag vid straffvärdebedömningen hedersmotivet bör ha. Detta då det är svårt att av hovrättens domskäl utläsa hur stor påverkan på straffet hedersmotivet i detta fall haft.

Enligt min uppfattning finns det heller inte några synnerliga skäl för prövningstillstånd.

Jag avstyrker prövningstillstånd.

Bevisuppgift m.m.

Jag ber att få återkomma med bevisuppgift och med mina synpunkter på målets handläggning för det fall prövningstillstånd skulle komma att meddelas.

Petra Lundh

My Hedström

Kopia till
Utvecklingscentrum
Rättschefen
Åklagarkammaren i Halmstad (AM-180799-20)
Kammaråklagaren Ann-Christin Claesson
Kammaråklagaren Maria Sandstedt